

Wielce Szanowny Panie Prezydencie,

W imieniu Polskiego Towarzystwa Historycznego czujemy się w obowiązku zaapelować do Pana Prezydenta o powstrzymanie się od podpisania nowelizacji ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej.

Przyjęta przed kilkoma dniami przez parlament Rzeczypospolitej ustawa, oprócz słusznej walki z używaniem nieprawdziwego w kontekście historycznym pojęcia „polskie obozy śmierci” i posądzeniami o kolaborację państwa polskiego z okupantem niemieckim w czasie II wojny światowej, zawiera postanowienia wywołujące obawy co do penalizacji opinii wyrażanych w trakcie dyskusji nad ludzkimi zachowaniami, reakcjami oraz postawami w czasie wojny. Dotyczy to szczególnie zachowań Polaków wobec Żydów w czasie Holokaustu. Penalizacji co prawda nie podlegają badania naukowe i twórczość artystyczna, ale sens prowadzenia badań historycznych polega właśnie na przedstawianiu ich wyników opinii publicznej.

Stoimy na stanowisku, że dla Polski cenne jest zainteresowanie międzynarodowego środowiska historycznego badaniami naszej historii. Pragniemy zwrócić uwagę, że przyjęta ustawa, oprócz szkód wizerunkowych naszego państwa może w znaczący sposób ograniczyć zainteresowanie międzynarodowego środowiska historyków wspólnymi badaniami na przeszłością Polski i ograniczyć skutki dotychczasowych działań Polskiego Towarzystwa Historycznego w tym zakresie.

Pragniemy jednocześnie podkreślić, że nie ma najmniejszej wątpliwości, iż Polska była ofiarą brutalnej okupacji nazistowskiej, jednak nowelizacja ustawy o IPN wykracza daleko poza problem ochrony wizerunku naszego kraju tworząc tematy tabu i zagrażając jakości prowadzenia badań historycznych w wielu placówkach i katedrach naukowych. Nawet jeśli pewne zagadnienia z przeszłości są trudne i bolesne to na wspólnocie historyków spoczywa odpowiedzialność rzetelnej ich analizy. Wejście w życie ustawy w tym brzmieniu byłoby olbrzymią szkodą zarówno dla wizerunku Polski na świecie jak i naszej wspólnoty narodowej.

Przykro nam stwierdzić, że aktualne pozostają zastrzeżenia, jakie wyraziliśmy w oświadczeniu Zarządu Głównego PTH z dnia 5 lutego 2014 roku w trakcie prac przygotowawczych do zmian ustawy o IPN. Pozwalamy sobie tekst tego stanowiska przesłać w załączeniu do niniejszego listu.

Stoimy na stanowisku, że należy ponownie przedyskutować treść ustawy. Prosimy Pana Prezydenta o stworzenie takiej możliwości poprzez zawetowanie ustawy.

Za Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Historycznego

Prezes PTH prof. dr hab. Krzysztof Mikulski

Warszawa, dnia 2 lutego 2018 roku.

Oświadczenie PTH w sprawie projektu zmiany ustawy o IPN

2014-02-05

Oświadczenie Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego

W związku z rozpatrywanym obecnie w Sejmie projektem zmiany ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Historycznego (PTH) oświadcza, co następuje:

Art. 55b projektu przewiduje, że kto publicznie używa słów „polskie obozy śmierci” lub podobnych określeń wobec niemieckich obozów koncentracyjnych i ośrodków zagłady, będzie podlegał grzywnie, ograniczeniu wolności lub karze pozbawienia wolności do lat 5.

Już w 2008 r. w Blois wybitni historycy i kulturoznawcy europejscy (także z Polski), w trosce o wolność badań historycznych ograniczaną interpretacjami narzucanymi przez państwa lub organizacje międzynarodowe, wydali apel, w którym stwierdzili: „Historia nie może stać się niewolnikiem bieżących wydarzeń, nie można jej pisać pod dyktando konkurujących ze sobą pamięci. W wolnym kraju nie jest rzeczą władz politycznych definiowanie prawdy historycznej ani ograniczanie swobód historyków za pomocą sankcji karnych.”

Na wiadomość o projektowanych zmianach ustawy o IPN zareagowało 19 stycznia 2014 r. Zrzeszenie Historyków i Historyczek Niemiec (VHD), które w swym oświadczeniu zaapelowało do niemieckiej opinii publicznej o przeciwstawienie się błędnym sformułowaniom na temat zbrodni w Polsce podczas II wojny światowej, uznając jednoznacznie niemiecką za nieodpowiedzialność. Jednocześnie VHD formułując swoje stanowisko opowiedziało się przeciwko penalizacji poglądów historycznych.

Również PTH wyraża pełną solidarność z treścią „Apelu z Blois”. Świadomość historyczną należy kształtować przez nauczanie w szkołach oraz przez różne formy upowszechniania w społeczeństwie wiedzy historycznej, a nie za pomocą norm prawnych.

Art. 55a ma stanowić: „Kto publicznie oskarża o udział w masowych zbrodniach polskie, niepodległościowe, niekomunistyczne, podziemne formacje i organizacje Polskiego

Państwa Podziemnego, podlega grzywnie, ograniczeniu wolności lub karze pozbawienia wolności do lat 5.”

Artykuł ten jest skierowany przeciwko takim wypowiedziom w Polsce, które zostałyby uznane za wykroczenie lub przestępstwo. Nie jest jasne co dokładnie znaczy „oskarżenie o udział w masowych zbrodniach”. Źródła do dziejów Polski w XX wieku stanowią rozległe pole do badań historycznych. Mogą w nich kryć się takie fakty, których ogłoszenie byłoby zakazane, gdyby zmiana ustawy o IPN została uchwalona. Tylko coraz lepsze poznawanie świadectw przeszłości i formułowanie tez, które mogą się ostać w świetle krytyki naukowej, służy rzeczywistemu poszukiwaniu prawdy w historii.

Konkludując, PTH wyraża opinię, że projektowana nowelizacja prawa godziłaby w wolność badań nad dziejami najnowszyimi Polski oraz w wolność upowszechniania ich wyników.

Warszawa, 3 lutego 2014 r.

[www.pth.net.pl/aktualności/116, data ost.wejścia: 02.02.2018]